

't Is vol van schatten hier

Uit de verzamelingen van het Genootschap

K.J.R. (Karel-Jan) Kerckhaert

De 'mailles' in de collectie munten en penningen

De collectie munten en penningen van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen is een bonte verzameling die een schat aan informatie herbergt. De reden hiervoor is de omvang maar vooral ook de manier waarop de munten in de afgelopen eeuwen zijn verzameld. Een deel heeft een meer archeologische achtergrond (collecties van Bogaers en Hubregtse). Hierbij zijn binnen een duidelijk afgebakend geografisch gebied op een structurele manier munten (en andere vondsten) verzameld. Hierdoor is het mogelijk om op basis van deze collecties inzicht te krijgen in de datering van munten, het gebruik ervan, het voorkomen van bepaalde munttypen in verschillende regio's, etc. Een ander deel van de collectie heeft een meer numismatische achtergrond. Het gaat hier om vooral mooie exemplaren die bij het vervaardigen al bedoeld waren om te verzamelen en niet om in circulatie te gaan. Op dat punt blinkt de collectie uit door zijn compleetheid en kwaliteit.

Een interessant deel van de collectie dat tot voor kort weinig aandacht kreeg is een omvangrijke collectie mailles. Het betreft hier Vlaams kleingeld (hele, halve en kwarten) dat dateert uit de 12de-13de eeuw en typisch is voor het toenmalige muntwezen in Vlaanderen. Ze wegen doorgaans tussen de 0,41 en 0,43 gram en hebben een diameter van 11 millimeter. Hierin verschillen ze van de op dat moment in Zeeland ook aanwezige Hollandse penningen, die wel dezelfde grootte maar een hoger gewicht hebben: deze wegen gemiddeld 0,6 gram.

Interessant aan het Vlaamse muntwezen uit de 12de-13de eeuw is dat het slaan van munten niet op een centrale plaats werd uitgevoerd (zoals dat bijvoorbeeld wel in Holland gebeurde) maar dat de Vlaamse graaf diverse steden het voorrecht

gaf om munten te slaan. Zo komt het dat munten geslagen zijn in plaatsen als Aalst, Axel, Arras, Lille (Rijsel), Gent,etc. Omdat het slaan van munten een grafelijk (voor)recht was mogen we aannemen dat de muntplaatsen een overzicht geven van de plaatsen die in de politiek van de Vlaamse graaf een (belangrijke) rol speelden. Dat die politieke verhoudingen in de 12de-13de eeuw

Maille van de stad Gent (GM3019, Ghyssens 468).

Maille van de stad Aalst (GM3677, Ghyssens 302).

Maille van de stad Brugge (GM3687, Ghyssens 416).

Maille toegeschreven aan Middelburg (GM3022, Ghysens 517).

Maille toe te schrijven aan Middelburg (GM3033, Ghysens 514).

Maille toe te schrijven aan Middelburg (GM3035, Ghysens 515).

anders lagen dan tegenwoordig blijkt al uit de korte opsomming die we hierboven gaven. Sommige mailles zijn afkomstig uit gebieden die tegenwoordig in Frankrijk liggen en onderdeel uitmaken van Frans-Vlaanderen.

In de collectie van het genootschap bevinden zich ook enkele bijzonder typen mailles waarover lang discussie heeft bestaan wat betreft hun herkomst. Het gaat om de mailles die van Ghysens¹ de nummers 514-517 mee hebben gekregen. Door het ontbreken van een legenda is decennia lang gediscussieerd of dit type toe te schrijven is aan Doornik, Sint Omaars of Middelburg. Recent onderzoek lijkt echter het pleit te hebben beslecht voor Middelburg.²

Een van de belangrijke argumenten hiervoor is de beeltenis. Op de voorzijde zijn afhankelijk van het type twee of drie in meer of mindere mate gestileerde (krom)staffen aanwezig en op de keerzijde staat een variant van een leliekruis. Vooral verspreiding van de munten (95 % van de munten is gevonden op Walcheren)³ en de aanwezigheid van een of meer kromstaffen (mogelijk geestelijke muntslag), het gewicht (0,33-0,38 gram) en het gedecentraliseerde Vlaamse muntwezen maken het aannemelijk dat dit munttype geslagen is in de abdij van Middelburg vanuit het Vlaamse muntwezen. De reden voor het slaan van de munten in de abdij is niet zeker maar houdt mogelijk verband met het Vlaams-Hollands condominium over Zeeland van de 12de en 13de eeuw en de sterk aantrekkende handel.

In het onderzoek dat onder andere tot bovenstaande conclusies leidde vormen de munten uit de collectie van het KZGW een belangrijk onderdeel. Het bewijst eens te meer dat zelfs na 253 jaar er nog een schat aan informatie en onderzoek te wachten ligt om ontdekt te worden.

Literatuur

Dijk, P. van, M. Bil, 2019: Moneta Walacren, 13de-eeuwse penningen uit Middelburg, in Jaarboek Munt- en Penningkunde 2019 (Herent).

Ghysens, J. 1971, Les Petits deniers de Flandre des XII et XIV siècles (Brussel).

Drs. K-J.R. (Karel-Jan) Kerckhaert (1979) studeerde archeologie en prehistorie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Voor zijn afstudeeronderwerp onderzocht en analyseerde hij muntvondsten uit Thorn en Ittervoort. Sedert 2015 is hij werkzaam als regionaal archeoloog voor de Bevelanden en hij is verbonden aan Erfgoed Zeeland. Hij is conservator Munten en Penningen van het Genootschap.

Eindnoten

- 1 Ghysens 1971.
- 2 Van Dijk en Bil 2019.
- 3 Van Dijk en Bil 2019, 34.